

2005-05-20 LR Seimo IVPK konferencijoje-diskusijoje išgirstų teiginių ir pozicijų komentarai

Vilnius, 2005-05-25

Š.m. Seime IVPK ir asociacija Infobalt suorganizavo konferenciją diskusiją, kurioje buvo patarinėjama ES direktyva COD/2002/0047 dėl „kompiuterinių išradimų“, paprastai daugelio vadinama programinės įrangos (PI) patentų direktyva. Tai be abejonės labai sveikintinas renginys – turbūt pirmą kartą Lietuvoje buvo surengta tokia diskusija, ir suinteresuotos šalys gavo galimybę išsakyti savo nuomonę ir būti išgirstos. Iki šiol apie minėtą direktyvą daugelis Lietuvos gyventojų iš vis nebuvo girdėję, o ir Europinė patentų sistema daugeliui – tamsus miškas. Diskusija jau sukėlė atgarsius spaudoje, ir, tikėkimės, padės išsiaiškinti šią situaciją ir objektyviai įvertinti siūlomos direktyvos pasekmes.

Deja, tenka pažymėti, kad kai kurie diskusijoje išsakyti direktyvos proponentų teiginiai yra **neteisingi, nepilni arba ginčytini**. Šiame dokumente AKL, remdamiesi Internetu ir spaudoje viešai prieinama informacija, bando parodyti, kur mūsų oponentai padarė klaidas ir jas ištaisyti.

Manome, kad tik pasitelkę visapusišką ir **teisingą** informaciją, mūsų atstovai Europos Parlamente ir Seime galės priimti gerus sprendimus.

Pastaba: šiuo metu (2005-05-24 21:30), mano žiniomis, dar nepaskelbtos nei pasisakiusiųjų demonstruotos skaidrės, nei konferencijos vaizdo įrašas. Todėl tegaliu teiginius pateikti taip, kaip juos atsimenu ir kaip juos užrašiau savo konspektuose. Tikslėnes citatas galėsime pateikti, kai bus prieinama visa konferencijos medžiaga.

PI patentai jau dabar kenkia Atviro kodo projektams

Pradėsime nuo opiausios Atviro kodo kūrėjų ir vartotojų problemos – PI patentų neigiamos įtakos atviram kodui:

Tvirtinama, neva tai Atviras kodas (AK) egzistavo jau ilgą laiką greta su PI patentais, ir nebuvo pastebėta jokios neigiamos įtakos. **Netiesa** – FFII turi surinkę [kolekciją](http://swpat.ffii.org/patents/effects/index.en.html), kuri rodo, kaip **daugybė AK projektų yra trukdomi PI patentų**

(<http://swpat.ffii.org/patents/effects/index.en.html>). Štai keletas pavyzdžių:

- Laisvos (GPL) programos VirtualDub autorius Averis Li (Avery Lee) buvo priverstas išimti ASF vaizdo formato palaikymą iš savo kūrinio, nes ši funkcija, Microsoft tvirtinimu, neva tai pažeidžia jų patentą: <http://www.advogato.org/article/101.html>. Tiesa, Europoje programos (kol kas...) nepatentuojamos, ir lygtai neturėtų būti jokio pagrindo persekioti laisvos PI kūrėjo, bet Averio Li advokatas patarė jam nerizikuoti – teisinis netikrumas, kuri

sukėlė EPB praktika, gal būt gali paversti Microsoft pretenzijas pagrįstomis...
(<http://swpat.ffii.org/pikta/xrani/mpeg/index.en.html>).

- Michaelis Helmutas (Hellmuth Michaelis), programos isdn4bsd kūrėjas, 1998 metais nutarė nepalaikyti savo programoje Stac duomenų suspaudimo standarto. Tai labai apsunkino laisvos BSD sistemos ir komercinių sistemų apsikeitimą duomenimis, nes kai kurios iš komercinių sistemų, be Stac, kito suspaudimo metodo nepalaiko. Paklaustas, kodėl, jis atsakė, kad PPP Stac standarte numatytas algoritmas patentuotas, ir platinti laisvą Stac realizaciją, rodosi, neįmanoma... (<http://swpat.ffii.org/pikta/xrani/stac-hifn/index.en.html>).

Ir tokių pavyzdžių yra daug – Internete nesunku surasti istorijas apie JPEG standarto sužlugdymą (dėl PĮ patentų), problemas su spamo filtrų standartu (dėl PĮ patentų), Microsoft licenzijas, draudžiančias (PĮ patentų pagalba) daryti suderinamas Atviro kodo programas, UNISYS LZW algoritmo patentas paliko Atviro kodo bendruomenę be GIF standarto palaikymo (<http://www.boutell.com/gd/faq.html>)... Galima vardinti nesustojant.

Autorių teisės efektyviai gina programų autorius

Tvirtinama, kad autorių teisių neužtenka, norint apginti savo sukurtas programas. Neva tai net mažytis programos pakeitimas bus pripažintas kaip kita, nepriklausoma programa, ir bus leista ją platinti, neginant pirmojo autoriaus teisių. **Netiesa** – tiek Lietuvos įstatymai (<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=207019&Condition2=>), tiek kitų Europos valstybių įstatymai (pvz. Vokietijos, žr. <http://swpat.ffii.org/stidi/fukpi/index.en.html>) draudžia platinti programos variantus su neesminiais pakeitimais:

Lietuvos „Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo pakeitimo įstatymas“ (30 straipsnis, 3 dalis) numato, kad „Jokia kompiuterių programos kopija **ar adaptuota** programa negali būti be autoriaus ar kito autorių teisių subjekto leidimo naudojama kitokiems tikslams, negu nustatyti šio straipsnio 1 dalyje“. Kadangi 30-to straipsnio 1 dalis numato tik programos kopijavimą ar adaptavimą tam, kad ją naudoti pagal paskirtį (įskaitant klaidų ištaisymą) arba legaliai išgytos programos atsarginės kopijos darymą tam, kad pakeisti sugadintą pirminę kopiją, matome, kad modifikuotų programų platinimas be autoriaus sutikimo Lietuvoje draudžiamas.

Vokietijos Autorių teisių įstatymas (§69c UrhG) dar griežtesnis – jis draudžia „adaptaciją, pertvarkymą ar kitoki kompiuterinės programos perdirbimą“ (vertimas mano).

Tai, kad programa yra perdirbta ar adaptuota, palygint nesunkiai įrodoma (<http://swpat.ffii.org/stidi/fukpi/index.en.html#umsch>) – tą įrodyti kur kas lengviau, negu nustatyti, ar programa pažeidžia patentą, ar ne.

Autorinės teisės padėjo daugybei IT kompanijų uždirbti didžiulius pelnus. Ar kas nors mano, kad pvz. Microsoft investicijos nepakankamai atsipirko?

PĮ patentai, išduodami iki šiol, neturėjo rimto teisinio pagrindo

Tvirtinama, kad PĮ jau seniai patentuojama Europoje, ir tai esą niekam nekludė. **Tai tik dalis tiesos.** Taip, Europos patentų biuras (EPB) kairėn ir dešinėn dalina PĮ patentus. Bet kažkodėl nutylima, kad daugelyje Europos Sąjungos šalių, tarp jų ir **Lietuvoje** (LR Patentų įstatymas, 2 straipsnis, 3 ir 4 punktai, žr.

<http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=5705&Condition2=>), programos yra nepatentuojamos. LR įstatymas nenumato jokių išimčių programoms ne „kaip tokioms“. Todėl greičiausiai Lietuvoje EPB išduoti PĮ patentai negalėtų būti įtvirtinti (angl. enforced) teismo ginčo keliu, ir todėl jų apibrėžtys, dengiančios programinę įrangą, būtų Lietuvoje bevertės.

EP pataisymai patvirtintų dabartinės ES šalių teisės normas

Europos Parlamento direktyvos COD/2002/0047 pataisymai, įvesti pirmame skaityme, ir didžioji dauguma pataisymų, siūlomų antrajam skaitymui (Anglų kalba: http://www.europarl.eu.int/meetdocs/2004_2009/documents/PR/565/565497/565497en.pdf,

http://www.europarl.eu.int/meetdocs/2004_2009/documents/AM/566/566052/566052en.pdf,

Lietuvių kalba:

http://www.europarl.eu.int/meetdocs/2004_2009/documents/PR/565/565497/565497lt.pdf

), įtvirtina ir paaiškina šią situaciją. Ta prasme, **būtent Eurpos Parlamento siūlomas tekstas** įtvirtina *status quo* ir įteisina dabartinę situaciją. Tuo tarpu pradinis Europos Komisijos pasiūlymas ir dabartinis „kompromiso“ tekstas iš esmės **išplečia** patentų sistemą, versdamas ES nares pripažinti patentuojamais tuos dalykus, kurie iki šiol patentuojami nebuvo, bet kuriems EPB pradėjo išdavinėti patentus.

PĮ patentai neišvengiamai atsiliieps kompiuterių naudotojams

EPB atstovas paminėjo, kad EPB išdavinėja patentus vartotojo-kompiuterio sąsajoms (user interface), ir kad didelis EPB nuopelnas – gestais valdomos sąsajos, naudingos neįgaliesiems, patento išdavimas. Esą, be šio patento neįgalieji liktų be galimybės (ar su žymiai prastesne galimybe) dirbti su kompiuteriu.

Asmeniškai noriu pažymėti, kad, mano manymu, neetiška spekuliuoti neįgalių žmonių problemomis, siekiant savo ekonominių ar politinių tikslų. Bet sykią jau tai buvo padaryta, pagvildenkim problemą iki galo. EPB išduoda PĮ patentą vienai firmai, tuo būdu iš esmės

užkirsdamas kelią kitoms firmoms sukurti analogiškų funkcijų programą. Firma gali parašyti programą tik vienai kuriai nors operacinei sistemai, pvz. tik MacOS arba tik Windows. Jei patentas užkirs kelią platinti panašios paskirties programas Linux ar BSD sistemoms, ką reikės daryti neįgaliesiems, kurie nori naudoti būtent šias sistemas? O kas bus, jei patento savininkas išleis nekokybišką ar labai brangią programą? Juk EPB išduotas PĮ patentas visai negarantuoja nei kokybės, nei geros vadybos. Greičiau atvirkščiai – sukuria „apsaugą“, kuri mažina konkurenciją ir tuo pačiu leidžia pardavinėti vidutiniškos kokybės prekę, nebijant gabesnių konkurentų. **Mano įsitikinimu, PĮ patentas, kurį minėjo EPB atstovas, ne pagerins, o atvirkščiai, pablogins neįgaliųjų galimybes efektyviai bendrauti su kompiuteriu jiems patogioje sistemoje.** Tokių precedentų turime daug, o argumentų, kad taip neįvyks, EPB-nepateikia.

PĮ patentai bus išradybos stabdys kompiuterių mokslo srityje

EICTA yra minėjusi, kad be patentų nebus inovacijos. Tai labai abejotinas teiginys, ir **EICTA nepateikia jokių įrodymų, ar argumentų**, kad yra būtent taip. Tuo tarpu aišku, kad patentai – tai tik vienas, ir, gal būt, ne pats svarbiausias naujovių stimulus; tą rodo kad ir Innobarometer 2004 studija, žr.:

(ftp://ftp.cordis.lu/pub/innovation-smes/docs/f_innobarometer_2004_en_report.pdf).

O PĮ patentai grėsia iš vis sužlugdyti naujovių kūrėjus.

Harmonizaciją puikiai pasiekia EP pataisyta direktyva

Direktyva reikalinga Europos įstatymų harmonizacijai. Tai tikra tiesa. **Deja, dabartinio teksto gynėjai nutyli**, kad direktyva su Europos Parlamento pataisymais harmonizuotų įstatymus taip pat gerai, kaip ir dabartinis „kompromisinis“ (Europos Sąjungos patvirtintas) tekstas. Tuo pat metu EP papildyta direktyva išvengtų daugybės problemų, kurias sukuria dabartinis teksto variantas.

P.Vileišio g. 18, LT-2055 Vilnius
Tel./faks. (8-5) 210 40 05
Adresas internete www.akl.lt
El. paštas office@akl.lt

EP pataisos puikiai išsprendžia PĮ patentuojamumo problemas

Europos Parlamento pataisos, priimtose pirmame skaityme, ir dauguma pataisų, siūlomų antram skaitymui, išsprendžia PĮ patentų problemas, efektyviai apriboja programų patentuojamumą, tuo pat metu netrukdydamos patentuoti tikrus, techninius išradimus, kurie mus moko, kaip naudoti valdomas gamtos jėgas pramoniniams uždaviniams spręsti.

AKL nuomone, toks EP siūlomas direktyvos variantas yra tinkamas kompromisas, kuris suvienodintų (harmonizuotų) Europos šalių teisės normas, suteiktų (priešingai nei ES Tarybos priimtas tekstas ar EPB praktika) teisinį tikrumą, nekeltų grėsmės pilietinėms laisvėms, nediskriminuotų nei vieno PĮ gamintojo ir tuo būdu paskatintų IT sektoriaus vystymą Europoje.

Siūlome paremti EP pataisas COD/2002/0047 direktyvai, apribijančias programų patentabilumą.

AKL Autorinių teisių komitetas,
Pirmininkas Saulius Gražulis